

Vieuta politica en Frantscha

Sanestra e dretga avant las tschernas da zercladur

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ils 6 da matg, per l'emprima giada en il 21avel tschientaner, ha il suveran franzos elegì in president socialist, e quai cun 51,64% da las vuschs. Quella tscherna amez ina crisa europeica ha renovà la vita politica dal pajais (var 65 milliuns olmas) avant l'elecziun dals 577 «députés» da l'Assamblea naziunala ils 10 e 17 da zercladur.** President François Hollande (*1954) ha mess ensemen ina «regenza da cumbat» che sa distingua cleramain da quellas da ses antecessurs: Ella cumpiglia 17 ministras e 17 ministers, e 20% dal total derivan da l'«outre-mer» u da l'immigraziun. Primminister Jean-Marc Ayrault (*1950), anteriur magister gimnasial da tudestg, cumpagnava Hollande tar sia emprima visita da lavur a Berlin. Tgi sa sch'el po promover il studi dal tudestg, lingua adina pli rara en las scolas franzosas?

Femnas ed umens pauc enconuschents

Il primminister deriva d'ina regiun bulada dapi dus tschientaners d'ina ferma tradiziun catolica, la part vest dals Pajais da la Loire, teater da pliras rebellions rojalistas sunter 1792 e pitga da las scolas catolicas sunter 1880 cunter la rigur da la republica seculara ed anticlericala. Ayrault è naschì en l'Anjou, terra da vignas, ed era fin ussa president communal da Nantes (282 047 olmas dal 2009), en il 18avel tschientaner center dal commerzi da sclavs tranter Africa ed America. Ils 25 da mars 2012 ha president communal Ayrault inaugurà in memorial da l'artist polac Krzysztof Wodiczko per far endament ils transports da sclavs sur l'oceano sin bartgas da Nantes, cun in'inscripziun che reproducescha l'art. 4 da la decleraziun universal da dretgs umans (1948): «Scumandada è mintga furma da sclavaria e da commerzi da sclavs.» Dues personalitads da pievels antruras pertutgads da la sclavaria faschevan part da l'inauguraziun: Nicéphore Soglo, president communal da Cotonou (Bénin), citad da port sper l'Atlantic, ed anteriur

La nova cumposiziun da la regenza da la Frantscha sut il presi da François Hollande.

KEYSTONE

president da lezza republica africana, e Christiane Taubira, «députée» da la Gujana franzosa (passa 230 000 olmas). Taubira (*1952 a Cayenne) è vegnida famosa sco promotura da la lescha dals 10 da matg 2011 che numnava la sclavaria ed il commerzi da sclavs crims encunter l'umanità. Ella è ussa ministra da giustizia en la nova regenza franzosa. Da las Antillas franzosas deriva Victorin Lurel (*1951 a Vieux-Habitants en Guadeloupe), «ministre de l'outre-mer». Sco mistral da la Guadeloupe (467 182 olmas) da 2004 fin 2010, ha'l promovì l'instrucziun e las energias regenerablas. Manuel Valls (*1962 a Barcelona), minister quadriling da l'intern, è figl d'in Catalan e d'ina Tessinaisa; ses barba, l'architect Aurelio Galfatti (*1936 a Biasca/TI), ha renovà il Castelgrande da Blizuna e bajegià la scola da Riva San Vitale/TI e l'«aula polivalente» da l'Università della Svizzera Italiana» a Ligiaun.

Vincent Peillon (*1960 a Suresnes sper Paris), minister da l'educaziun, duai introducir puspè l'emna da scola da tschintg dis, empè da mo quatter sut Sarkozy, e pinar l'engaschament urgent da milli persunas d'instrucziun. La persuna la pli giuvna da la squadra, Najat Vallaud-Belkacem (*1977 en Maroc), fin ussa vicepresidenta communal da Lyon (474 946 olmas), è ministra per ils dretgs da las femnas e pledadra da la regenza.

Ina Verda per il bainstar general

L'urbanista Cécile Duflot (*1975 a Villeneuve-Saint-Georges sper Paris), secretaria generala da la partida «Europa ecologia – Ils Verds», è ussa «ministra da l'egualità dals territoris [d'abitare] e da l'abitaziun». Ella ha declerà: «Ins na po tuttina betg ignorar ils foss che smantschan nossa coesiun, las violaziuns da la legalità che donnegian nossa republica, las scandalusas inegualitads ch'engrevge-

schan nossa avegnir (...). La gronda mancanza d'abitaziuns, ils donnis vi d'edifizis, l'indebitament a lunga vista per cumprar in'abitaziun, il pais dominant dals fitschasa en il preventiv chasauns, tut quai multa tema ed anguscha per milliuns convischinas e convischins (...). La segregaziun spaziala, (...) la fuga da la champagna ('désertification des campagnes'), l'expulsiun dal pievel simpel e schizunt da las classas mesaunas dals centers da las citads, (...) tut quai tenda a rumper il liom social, pia er il democratic (...). Jau sco ecologista sun vegnida ministra per lavurar a favur da la blera gliued, per prubar da metter mia persuasiun ed experientscha al servetsch dal bainstar general (...). La vieuta che nus lain manar pertutga l'abitaziun, la renovaziun da las citads, la planisaziun dal territori, il diever dal terren, la politica urbana. Tut quai lain nus metter ad ir cooperond stretgamain cun ils utilisaders e

cunzunt cun delegadas e delegads elegids sin il lieu (...). Jau vi lavurar tenor ils pleds da Nelson Mandela: 'Quai ch'ins fa per nus senza nus fan ins encunter nus.'» «La fuga da la champagna» conuschian era noss vitgs rumantschs...

Vers l'alleanza da las dretgas

Ma ins n'astga betg far il quint senza l'ustier, numnadamain senza l'Uniun per in moviment popular (Ump), la partida da la dretga parlamentara, cun 313 dals 577 mandats en l'Assamblea naziunala tenor las elecziuns da 2007. Ses candidat victorisà ils 6 da matg 2012, l'anteriur president Nicolas Sarkozy, ha tuttina survegnì 48,36% da las vuschs ils 6 da matg. Tgi tschernan votantas e votants ils 10 e 17 da zercladur? L'emprim scrutini da l'elecziun presidenziala ils 22 d'avrigl aveva dà 17,9% da las vuschs a Marine Le Pen, candidata da la dretga extrema (Fn); tge schabegia cun quellas vuschs en zercladur? Il politolog Gaël Brustier examinescha questa dumonda en «Le Monde» dals 18 da matg cun in artitgel entitulà: «Entre l'UMP et le FN, les digues sont rompues» («Ruts en ils rempars tranter Ump e Fn»). Jacques Chirac, politicher da la dretga parlamentara e president dal stadi avant Sarkozy, era cleramain allergic a la dretga extrema. Quai na constava betg pli tar Sarkozy. Brustier: «La globalisaziun finanziara e la tema dal declin collectiv e da la declassificaziun sociala (...) han fatg svanir la dretga moderada 'liberala ed umanistica' (...). Sarkozy e la dretga han utilisà cun inschign las panicas morales surfatgas, en connex il pli savens cun l'immigraziun araba ed islamica, per reconquistar las vuschs da las periferias urbanas e da la champagna (...). Ils blers simpatisants da l'Ump (54% tenor sondagis) giavischan alianzas localas cun la Fn; talas alianzas giavischan schizunt 77% dals simpatisants da la Fn.» Quai pudess favurisar en zercladur l'elecziun da plis «députés» da la dretga populista en l'Assamblea naziunala. I n'è pia betg segir ch'ils scrutinis da zercladur conferman la maiorità sanestra dals 6 da matg.